
Драгана Лазаревић-Илић

ВАЉЕВО – ПОСТАНАК И УСПОН ГРАДСКОГ СРЕДИШТА

(Саопштења са научног скупа поводом шест векова од најстаријег помена
Ваљева у историјским изворима, одржаног 8 – 10 октобра 1993. г. у
Ваљеву), Ваљево 1994, 466

Најзначајнији резултат научног скупа „Ваљево – порекло и успон градског средишта”, одржаног почетком октобра 1993. године је књига саопштења под истим називом, која се појавила непуних годину дана касније. Издавачи ове публикације су Народни музеј Ваљево и Одељење за историју Филозофског факултета у Београду.

У писаној форми саопштени су резултати истраживања до којих су дошли учесници скупа. О публиковању ових радова одлучивао је веома меродаван редакциони одбор у саставу: академик Сима Ћирковић (председник), академик Божидар Ферјанчић, проф. др Јованка Калић, др Марија Исаиловић, проф. др Момчило Спремић, проф. др Милош Благојевић, проф. др Радош Љушић, проф. Синиша Бранковић, директор Народног музеја у Ваљеву (главни и одговорни уредник) и проф. Верољуб Лазаревић, потпредседник СО Ваљево.

Објављено је 25 саопштења са поменутог научног скупа, којима претходи уводна реч (5-7) коју је за ову прилику припремила др Марија Исаиловић, као кратак осврт на поводе, организацију и рад скупа и потребу штампања овакве књиге која би трајно обележила шестовековни јубилеј града Ваљева.

Научни радови обухватају хронолошки распон од времена најстаријег писаног помена Ваљева (14. август 1393) па до последњих деценија XX века. Зато је књига подељена на два дела: 1. Ваљево и његова околина у средњем веку (11 – 187), 2. Израстање модерног града

Први део разматра питања везана за средњовековну историју ваљевског краја, укључујући и првих стотинак година турске власти. Нека од ових истраживања односе се на прве помене Ваљева у историјским изворима, који су и иницирали сам јубилеј и научни скуп. Такође, недовољна проученост овог периода наше прошлости даје целини, о

којој је реч, централно место и извешан приоритет у зборнику. Најпре запажамо радове који износе најстарије податке о Ваљеву (Ј. Калић, М. Исаиловић), као и оне који се баве проблемима византијског наслеђа у северозападној Србији (Б. Ферјанчић). Саопштења која даље следе, обрађују историјско-географске и економске аспекте развијеног средњег века у северозападној Србији (С. Ћирковић, М. Благојевић, М. Спремић, Д. Ковачевић-Којић). Аутори радова из домена историје уметности, оних који се баве османлијском доминацијом на овим просторима и рукописном традицијом ћириличне писмености су Г. Бабић-Ђорђевић, Е. Миљковић и Н. Синдик.

Други део публикације прати ширење градског подручја и израстање модерног града са свим елементима својственим том процесу (урбанизација, промене у структури становништва, привреда, политички живот, култура, спорт и др.). Иако тематски различити, радови који припадају овом делу Зборника, доносе новине које нам помажу да сагледамо и неке проблеме развоја данас. Тако се, на пример, разматрају економске прилике у Ваљеву за време аустро-турских ратова од краја XVI до краја XVIII века (Б. Храбак); изглед Ваљева и његових спомен-обележја у XVIII и XIX веку (Ђ. Костић, М. Николић, М. Васиљевић); демографске карактеристике и модернизација града у XIX веку (Б. Катић, М. Исић, М. Перишић). Аутори радова о Ваљеву у првом светском рату, као и оних који износе неке војне, економске и политичке специфичности периода између два рата су М. Митрашиновић, М. Бјелајац, Б. Храбак, Т. Миленковић. Ваљевом у другом светском рату, као и његовим послератним развојем, бавили су се Ж. Јовановић, Б. Петрановић и З. Трипковић.

Многи од наведених радова садрже прилоге који илуструју проблематику о којој је реч. На крају књиге налази се пригодно сећање на преминулог академика Гордану Бабић-Ђорђевић (приредио С. Бранковић), јер је саопштење, публиковано у овом зборнику, један од њених последњих радова.

Поменути зборник окупио је еминентни стручни тим, те пружа компетентна научна саопштења драгоцену за проучавање ваљевског краја од периода средњег века па до наших дана. Заступљени су многи сегменти значајни за постанак и успон градског средишта, те ће ова истраживања бити темељ свим будућим напорима у осветљавању прошлости града.

Књига се појавила у едицији Народног музеја Ваљево „Истраживања VII”, а издање су помогли СО Ваљево и Ваљевска штампарија.